herpy

SCYNKI

African Five-lined Skink

Trachylepis quinquetaeniata

Trachylepis quinquetaeniata to ruchliwy, dzienny scynk z północnej i środkowej Afryki o lśniących, metalicznych łuskach, jasnych podłużnych pasach i ogonie, który u młodych osobników i samic świeci elektrycznym błękitem. Wygrzewa się na kamieniach i żywi się owadami. Jest szybki i płochliwy, dlatego najlepiej nadaje się do obserwacji, a nie do brania na ręce.

Rodzina: Scincidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**20-25 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**4-5 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Skalny i naziemny**
Środowisko	**Półpustynia, sawanna i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**90 × 45 × 45 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-29 °C**
Miejsce wygrzewania	**32-35 °C**
Temperatura w nocy	**20-22 °C**
Wilgotność	**60-80%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**12-15 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**3-10 jaj**
Zniesienia w roku	**1-2**
Inkubacja	**60-62 dni** przy 27-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Trachylepis quinquetaeniata to średniej wielkości, smukły scynk o spiczastym pysku, krótkich, mocnych nogach i długim, cienkim ogonie. Łuski są lśniące, z metalicznym połyskiem. Barwa podstawowa jest oliwkowa do ciemnobrązowej, często z drobnymi perłowobiałymi plamkami i jasnymi podłużnymi pasami biegnącymi od głowy ku tyłowi. Boki są żółtawe do beżowych, a brzuch biały. Tuż za otworem usznym znajduje się kilka czarnych plamek.

Płcie wyglądają zupełnie inaczej. Samiec jest jasno- do ciemnobrązowego, z ciemnym gardłem, żółtym do pomarańczowego pasem biegnącym od wargi wzdłuż boku oraz srebrzystymi do jasnoniebieskich plamkami na gardle i bokach. Samice i młode osobniki są ciemnobrązowe do czarnych, ze złotymi pasami i jasno- do intensywnie niebieskiego ogonem. U starych osobników rysunek pasów może się zacierać.

Gatunek osiąga zwykle 20-25 cm długości wraz z ogonem, a pojedyncze osobniki bywają większe. Samice mierzą średnio około 8 cm od pyska do kloaki. Długość życia jest słabo poznana; najstarszy odnotowany osobnik w niewoli dożył niespełna 5 lat.

Gatunek opisał Lichtenstein w 1823 roku, a dawniej był zaliczany do rodzaju *Mabuya*. Epitet gatunkowy *quinquetaeniata* oznacza „z pięcioma pasami" i odnosi się do jasnych pasów widocznych u wielu osobników. *Trachylepis margaritifera*, dawniej uważany za podgatunek, jest dziś odrębnym gatunkiem, a w handlu oba są często mylone. Wymienia się dwa do trzech podgatunków, ale *T. q. scharica* najczęściej włącza się do podgatunku nominatywnego.

Jest szybki i czujny, ucieka przy najmniejszym niepokoju. Ogon i skóra są delikatne, dlatego zwierzę bierze się do ręki tylko wtedy, gdy jest to konieczne. Z cierpliwością można go przyzwyczaić do brania owadów z pęsety.

Występowanie i środowisko

Trachylepis quinquetaeniata ma rozległy zasięg w Afryce Subsaharyjskiej, głównie na północ od równika, od Egiptu i Erytrei na wschodzie po Senegal i Wybrzeże Kości Słoniowej na zachodzie. Występuje m.in. w Egipcie, Sudanie, Sudanie Południowym, Etiopii, Erytrei, Dżibuti, Somalii, Kenii, Ugandzie, Tanzanii, Demokratycznej Republice Konga, Republice Środkowoafrykańskiej, Czadzie, Nigrze, Mali, Burkinie Faso, Nigerii, Kamerunie, Ghanie, Togo, Beninie, Gwinei, Wybrzeżu Kości Słoniowej i Senegalu. Występowanie w Algierii jest niepewne. Miejsce typowe leży w Egipcie i Nubii.

Gatunek został zawleczony i zadomowił się na Florydzie, są też stwierdzenia z południowej Kalifornii. Populacje te nie należą do naturalnego zasięgu.

> **Naturalny zasięg:** Benin, Burkina Faso, Kamerun, Republika Środkowoafrykańska, Czad, Demokratyczna Republika Konga, Côte d'Ivoire, Dżibuti, Egipt, Erytrea, Etiopia, Ghana, Gwinea, Kenia, Mali, Niger, Nigeria, Senegal, Somalia, Sudan Południowy, Sudan, Tanzania, Togo i Uganda.

ŚRODOWISKO

Trachylepis quinquetaeniata zamieszkuje sawanny, zarośla, widne lasy liściaste, tereny skaliste i obszary trawiaste. Prowadzi głównie naziemny tryb życia, ale chętnie przesiaduje na skałach i kamiennych murach, wspina się też na drzewa. Korzysta również z budynków. Występuje od poziomu morza do około 2 200 m.

Zwierzę jest aktywne w dzień, poluje aktywnie, a w godzinach porannych wygrzewa się na kamieniach i pniach. Aktywne osobniki mają temperaturę ciała około 35 °C, a w gradiencie temperatur wybierają około 36 °C. Pokarm stanowią głównie stawonogi, takie jak chrząszcze, mrówki, motyle, świerszcze, koniki polne, muchy, pajęczaki i termity, czasem dżdżownice, a sporadycznie małe jaszczurki. Samice zjadają też części roślin, a w diecie mogą się znaleźć owoce i nasiona. Zagęszczenie wynosi około dwóch osobników na hektar.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

Hodowla

TERRARIUM

Pojedynczy osobnik potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 45 × 45 cm. Gatunek jest szybki i bardzo ruchliwy, wykorzystuje każdą dostępną przestrzeń, więc im większe, tym lepiej. Grupa hodowlana złożona z jednego samca i dwóch do trzech samic wymaga co najmniej 120 × 60 × 60 cm. Samców nie trzyma się razem.

Podłoże musi nadawać się do kopania i dobrze trzymać wilgoć. Dobrze sprawdza się mieszanka 60 % ziemi ogrodowej lub włókna kokosowego i 40 % piasku w warstwie co najmniej 8 cm, przykryta warstwą czystych liści wolnych od chemii. Podłoże wymienia się w całości co 3-4 miesiące, a odchody i kwas moczowy usuwa się codziennie. Jeden koniec podłoża utrzymuj wilgotny, a drugą stronę suchą, żeby zwierzę mogło wybierać.

Urządź terrarium z wieloma kryjówkami i urozmaiconą strukturą: rurki korkowe, kora korkowa, wydrążone gałęzie, stosy kamieni, półki i strukturalna ściana tylna. Muszą być co najmniej dwie kryjówki, po jednej na każdym końcu. Duży, płaski kamień pod lampą grzewczą służy jako miejsce do wygrzewania. Terrarium musi mieć szczelną pokrywę, bo gatunek skacze i szybko biega.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Trachylepis quinquetaeniata uwielbia słońce. W dzień temperatura w terrarium powinna wynosić 24-29 °C, a w samym miejscu do wygrzewania 32-35 °C, mierzone na powierzchni czujnikiem cyfrowym lub termometrem na podczerwień. W nocy lampy się wyłącza, a temperatura może spaść do 20-22 °C.

Użyj żarówki grzewczej o mocy około 50 W w lampie nad jednym końcem terrarium i płaskiego kamienia jako podstawy. Promienniki ceramiczne, maty grzewcze i kolorowe żarówki nie są wystarczające dla tego gatunku. Jeśli miejsce do wygrzewania jest za gorące, użyj ściemniacza lub słabszej żarówki, a jeśli za chłodne, mocniejszej. Ciepło skupia się na jednym końcu, żeby zwierzę mogło wybierać.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek wymaga umiarkowanej wilgotności powietrza 60-80 %, niższej w dzień i wyższej w nocy. Zraszaj terrarium raz lub dwa razy dziennie, wlewaj wodę do podłoża i umieść na jednym końcu kryjówkę z wilgotnym torfowcem, żeby zwierzę mogło wybierać między wilgocią a suchością. Mierz cyfrowym czujnikiem pośrodku terrarium. Dobra wentylacja sprawia, że podłoże i liście mogą przeschnąć między zraszaniami.

Postaw w terrarium małą, płytką miskę z czystą wodą, żeby zwierzę mogło pić i się w niej kłaść. Wodę wymieniaj codziennie, a miskę szoruj co tydzień.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest dzienny i potrzebuje silnego, jasnego światła oraz UVB. Wygrzewa się w otwartym, kamienistym terenie i ze względu na tryb życia należy do strefy Fergusona 3. Użyj świetlówki T5 HO UVB 5-6 % w odbłyśniku po tej samej stronie co lampa grzewcza. Przy montażu nad siatką miejsce do wygrzewania powinno znajdować się około 18-23 cm pod świetlówką, a bez siatki, ze świetlówką wewnątrz terrarium, około 28-30 cm. Świetlówka musi być najjaśniejszym źródłem nad miejscem do wygrzewania, a zwierzę musi mieć też możliwość schowania się przed światłem. UVB nie przechodzi przez szkło ani plastik, więc okno nie daje UVB i może przegrzać terrarium.

Mocny LED lub świetlówka T5 6.500 K nad większą częścią terrarium zapewnia jasność. Światło włączaj na 13 godzin latem i 11 godzin zimą. Świetlówkę UVB wymieniaj co 12 miesięcy.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Gatunek jest owadożerny. Podawaj świerszcze, karaczany (np. *Blaptica dubia*, *Shelfordella lateralis* i *Blaberus*), jedwabniki, małe larwy zawisaka tytoniowca, mączniki, larwy muchy czarnej (BSF) i ślimaki, żeby dieta była jak najbardziej urozmaicona. Codziennie podawaj tyle owadów, ile zwierzę zje w około pięć minut. Jeśli zwierzę tyje, karm co drugi dzień. Ofiary mogą być co najwyżej tak szerokie jak odległość między oczami zwierzęcia.

Owady lekko oprósz preparatem z wapniem, D3 i witaminami, a od czasu do czasu pomiń posypkę. Przed podaniem karm owady pożywną karmą. Mała miska ze świeżą wodą musi być zawsze dostępna.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Trachylepis quinquetaeniata jest szybki, nerwowy i czujny, to zwierzę do oglądania. Ucieka, odrzuca ogon i stresuje się przy wielokrotnym braniu na ręce. Nowemu osobnikowi daj kilka tygodni spokoju, a potem przyzwyczajaj go do brania owadów z pęsety.

Zwierzęta są samotnikami. Samce są wobec siebie agresywne, a płcie trzyma się razem tylko na czas rozrodu. Jednego samca można trzymać z dwiema do trzech samic w dużym terrarium, ale musi być wiele kryjówek i dróg ucieczki, a zwierzęta trzeba uważnie obserwować. Terrarium musi mieć pokrywę.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową w wieku około 12-15 miesięcy, a samice rozmnażają się po raz pierwszy w wieku około 15 miesięcy. Samce łatwo rozpoznać po ciemnym gardle, żółtym do pomarańczowego pasie bocznym i srebrzystych do jasnoniebieskich plamkach. Samice i młode osobniki mają złote pasy i niebieski ogon. Jeśli planujesz kojarzenie, samica musi być dobrze rozwinięta, w dobrej kondycji i nie może dopiero co złożyć jaj bez okresu odpoczynku.

GODY I KOPULACJA

Samce mogą być brutalne podczas kopulacji, dlatego terrarium musi mieć wiele kryjówek i dróg ucieczki dla samic. Grupa hodowlana składa się z jednego samca i dwóch do trzech samic. Nie udokumentowano u tego gatunku w niewoli szczególnego zimowania, ale rozród jest sezonowy, przypada na okres, gdy dni stają się dłuższe i cieplejsze, a samice składają jaja w cieplejszej połowie roku. Utrzymuj samice w dobrej kondycji dzięki codziennemu karmieniu i suplementacji wapnia.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa 3-10 jaj naraz, średnio około pięciu, i może złożyć dwa zniesienia w sezonie. Samica może zostać przy jajach i ich pilnować. Daj samicy skrzynkę lęgową o wymiarach co najmniej 20 × 15 cm z grubą warstwą wilgotnego piasku i ziemi lub torfowca, przykrytą kawałkiem kory korkowej, i utrzymuj podłoże wilgotne. Ciężarne samice potrzebują dodatkowego wapnia.

INKUBACJA

Jaja ostrożnie się wyjmuje i układa do połowy zakopane w lekko wilgotnym wermikulicie lub perlicie w lekko wentylowanym pojemniku, nie obracając ich. Podłoże ma być wilgotne, ale nie mokre. Wyklucie następuje po około 61-62 dniach. Temperatura inkubacji nie jest udokumentowana dla tego gatunku; 27-29 °C to szacunek dopasowany do klimatu w obszarze występowania. Zapadnięte jaja są zwykle przesuszone, a jaja, które się pocą, są martwe lub obumierają.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mierzą po wykluciu około 3 cm od pyska do kloaki. Trzymaj je pojedynczo lub w małych grupach osobników tej samej wielkości w terrarium z ziemistym podłożem, wieloma kryjówkami i ciepłym miejscem do wygrzewania. Codziennie podawaj małe świerszcze, muszki owocowe i małe karaczany oprószone wapniem i witaminami. Zapewnij takie samo UVB i ciepło jak dorosłym, a młode rozdziel, jeśli niektóre odganiają inne od pokarmu.

Zdrowie i częste błędy

Znanych jest niewiele chorób typowych dla tego gatunku. Typowe problemy i zapobieganie:

- Metaboliczna choroba kości (MBD) przy niedoborze UVB lub wapnia i D3. Stosuj świetlówkę UVB i wymieniaj ją co 12 miesięcy.
- Pasożyty u osobników odłowionych z natury i świeżo kupionych. Nowe zwierzęta trzymaj w kwarantannie i zleć weterynarzowi badanie próbki kału na robaki i pasożyty jednokomórkowe.
- Odwodnienie przy zbyt niskiej wilgotności powietrza. Zawsze zapewnij wilgotną kryjówkę.
- Utrata ogona przy przestraszeniu lub brutalnym obchodzeniu się. Ogon nie odrasta do pełnej długości.
- Stres i zbyt mało miejsca. Zwierzęta, które ciągle biegają wzdłuż szyby, potrzebują więcej kryjówek lub więcej miejsca.
- Otyłość u dorosłych osobników, które dostają za dużo pokarmu.

Zdrowe zwierzę jest czujne, ma czyste oczy, pełny ogon i żadnych ran. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, nie je, ma obrzęki lub jest osowiałe.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.